

ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ДУМКИ

DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2022.04.031>

JEL classification: J41, O15
UDC: 331.522.4

Людмила ПРОНЬКО

кандидат економічних наук, доцент,
кафедра адміністративного менеджменту та альтернативних джерел енергії,
Вінницький національний аграрний університет, Україна
E-mail: pronkol@ukr.net

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ І ЗМІСТ КАТЕГОРІЇ «ЛЮДСЬКИЙ КАПІТАЛ»

АНОТАЦІЯ

Вступ. Сучасні тенденції соціально-економічного розвитку сільських територій виводять на перший план концептуальний пошук резервів їхнього сталого функціонування та зростання проблеми формування людського капіталу з новими якісними властивостями та характеристиками, а також висувують питання його ефективного використання, спрямованого на розкриття ендogenous потенціалу сільської місцевості. У вітчизняній практиці управління функціонуванням сільських територій все більш виразно проглядаються закономірності їх диференціації за рівнем сприяння організаційно-інфраструктурних умов для розширеного відтворення людського капіталу, який, у свою чергу, детермінує рівень соціально-економічного благополуччя сільської поселенської мережі.

Мета. Метою дослідження є розробка авторського підходу до формування теоретичних основ розвитку людського капіталу сільських територій.

Метод (методологія). Теоретико-методологічною основою проведеного дослідження є загальнонаукові методи (діалектичний, структурно-функціональний) пізнання явищ і процесів, що досліджуються, а також використовувались спеціальні методи.

Результати. На основі проведених досліджень було встановлено, людський капітал сільських є кумулятивним результатом цього процесу є та обставина, що на сучасному етапі його характерною рисою є ініціативність та самостійність та надає як позитивний та негативний вплив на соціально-економічну сферу сільських територій, тобто вони перебувають у взаємозалежному становищі.

Ключові слова: людський капітал; сільські території; людська праця; соціально-економічний розвиток; стратегія.

Вступ

Сучасні тенденції соціально-економічного розвитку сільських територій виводять на перший план концептуальний пошук резервів їхнього сталого функціонування та зростання проблеми формування людського капіталу з новими якісними властивостями та характеристиками, а також висувують питання його ефективного використання, спрямованого на розкриття ендogenous потенціалу сільської місцевості. У вітчизняній практиці управління функціонуванням сільських територій все більш виразно проглядаються закономірності їх диференціації за рівнем сприяння організаційно-інфраструктурних умов для

розширеного відтворення людського капіталу, який, у свою чергу, детермінує рівень соціально-економічного благополуччя сільської поселенської мережі. Сформований природно-економічний та історико-культурний архетип вітчизняної організації сільського соціально-економічного континууму зумовлює суттєву диференціацію сільських територій за рівнем забезпеченості, якості та умов формування людського капіталу. Крім того, останнє десятиліття, що характеризується двома непростими періодами у розвитку економіки, що особливо негативно вплинули на сільську місцевість, не могли позитивно позначитися на поліпшенні характеристик як

© Людмила Пронько, 2022

Отримано: 01.12.2022 р.

Рекомендовано до друку: 27.12.2022 р.

Опубліковано: 30.12.2022 р.

Ця стаття розповсюджується на умовах ліцензії Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0, яка дозволяє необмежене повторне використання, розповсюдження та відтворення на будь-якому носії, за умови правильного цитування оригінальної роботи.

Як цитувати: Пронько Л. Економічна сутність і зміст категорії «людський капітал». *Економічний аналіз*. 2022. Том 32. № 4. С. 31-38.
DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2022.04.031>

самого людського капіталу, так і умов для його розширеного відтворення.

Вирішення цих завдань ускладнюється тією обставиною, що у теоретичному плані залишаються недослідженими різноманітні питання онтології формування людського капіталу. У методичному аспекті потрібно вироблення підходів до комплексної діагностики умов формування людського капіталу з наступним виходом на організаційно-методичний рівень обґрунтування адаптованих рекомендацій щодо їх адресного поліпшення у межах сільських адміністративно-територіальних утворень. У практичному руслі за межею економічних досліджень знаходяться прикладні організаційні та управлінські проблеми формування напрямів, які забезпечують розширене відтворення людського капіталу сільських територій, та різні аспекти обґрунтування стратегічних орієнтирів його подальшого розвитку.

Проблеми людського розвитку, генезису ринку праці постійно знаходяться в полі зору наукової спільноти як за кордоном, так і вітчизняних вчених. Серед зарубіжних науковців слід виділити таких, як Г. Беккер, А. Сміт, Д. Рікардо, К. Маркс, Дж. Мілль, Дж. Хекмен, Т. Шульц, інші. Суттєві надбання в дослідженні цих проблем мають такі вітчизняні вчені, як А. Базиліук, Д. Богиня, І. Бондар, О. Грішнова, Т. Заяць, С. Злупко, М. Карлін, А. Колот, Ю. Краснов, Е. Лібанова, О. Рудченко, А. Чухно, Г. Ярошенко та інші. Разом з тим, не заперечуючи переваг наукової спадщини ретроспективних досліджень з різних аспектів формування та використання людського капіталу як фактора сталого соціально-економічного розвитку сільських територій, значна низка питань залишилася поза сферою аграрної економічної науки. Зокрема, вимагають теоретичного осмислення процеси еволюційного розвитку людського капіталу з урахуванням детермінанту та закономірностей різних періодів у суспільному розвитку. Існують потреби у розробці методичного забезпечення для діагностики умов відтворення якісно нового людського капіталу з метою здійснення стратегічних перетворень у сільській місцевості на системній основі.

Мета статті

Метою дослідження є розробка авторського підходу до формування теоретичних основ розвитку людського капіталу сільських територій.

Виклад основного матеріалу дослідження

«Людський капітал» – ключова універсальна категорія у теоретичних та прикладних дослідженнях соціо-еколо-економічного характеру. Її поширеність і багато в чому безальтернативність використання обумовлені тією особливою сутнісно-функціональною роллю, що вона виконує у процесах у суспільному розвитку, що з використанням елементів людиноорієнтованої парадигми управління соціально-економічної динамікою.

Дослідженням категорії «людський капітал» економічна наука займається нещодавно. Водночас нею акумульовано значний науковий масив теоретико-методологічного характеру, який безпосередньо чи опосередковано стосується цього питання. Його розгляд у ретроспективно-гносеологічному напрямку, що дозволяє простежити еволюційні процеси зародження та розвитку категоріального апарату, поглядів, позицій та концепцій, а також визначити сучасні проблеми, що виникають внаслідок запізнення науково-методологічних реакцій на появу нових факторів та умов, що впливають на сутність та специфіку розвитку даної економічної категорії.

У рамках наукової школи вчених класичної політекономії ще в XVII столітті було обґрунтовано особливу роль людської праці для економіки та виробничих відносин. Так, У. Петті пояснював цінність праці здатності постійно підвищувати кваліфікацію покупців, безліч тим самим вносити значний внесок у збагачення суспільства загалом, у своїй не заперечував існування марного виду зайнятості, який впливає в розвитку суспільства [1].

Цю ідею було розвинуто у працях А. Сміта, який запровадив новаторські свого часу поняття, як: «продуктивні робочі сили», «продуктивні сили робочих». Також Сміт приділяв особливу увагу таким неформалізованим критеріям як особисті якості та навички робітників, пов'язуючи їх з

здобути рівнем освіти, здатністю до навчання та бажанням особистості удосконалюватись [2].

Девід Рікардо розглядав сутність людської праці економіки з позицій кількісного складу. Він вважав, що економічна роль праці полягає лише в його масовості. Чим більше працездатного населення, тим більше економічних благ воно може зробити, при цьому питання якісних характеристик працюючих залишалося нерозкритим [3].

Протягом XIX століття питання цінності людської праці досліджувалося багатьма науковими школами, піддавався критиці, девальвації і обростав новими аргументами на користь неминучості його в процесі відтворення. У цей період центральною стала теорія трьох факторів виробництва, при цьому не включаючи людину та людську працю до складу капіталу. Відстоюючи цю позицію Дж. С. Мілль вказував на рівну цінність людської праці та особистих здібностей працюючих з продуктивністю машин та обладнання [4].

Проте, існувало чимало опонентів цієї теорії. Так, І. Фішер, Т. Мальтус та Л. Вальрас надавали особливого значення людській особистості, як обов'язкового та незаперечно цінного елемента національного надбання та капіталу.

Представник неокласичного спрямування І. Фішер визнавав роль «людської істоти» для економіки; він розглядав його як виробничий фактор, що приносить дохід. Отже, людина була невід'ємною частиною капіталу [5].

Ж. Б. Сей оцінював людську працю більш високо і вважав, що цінність людини залежить від навичок та професійних здібностей [6]. Він заклав концептуальну основу компетентнісного підходу до оцінки людських ресурсів в економіці.

Значне місце у питанні дослідження місця та ролі людини та людської праці в економіці займають наукові розробки іншого класика базової школи політичної економії – К. Маркса. Він дав чітке визначення робочої сили, ототожнивши її з товаром, запропонованим ринку праці окремим індивідом. Людина виступає у ролі головної «виробничої сили суспільства», як основний капітал економіки. Велике значення К. Маркс приділяв свободі особистості, необхідності вчитися, нарощувати професійний досвід. Ототожнюючи людину з «національним багатством» К. Маркс вважав за

необхідне розвивати систему освіти та виховання [7].

Концепція людського капіталу у своєму сучасному вигляді набула розвитку в 50-60 рр. XX ст. Викладено її було у роботах економістів Т. Шульца і Р. Беккера. Саме їхньому авторству належить термін «людський капітал», який розглядався як фактор виробництва.

Історики дослідження еволюції наукових поглядів щодо розвитку людського капіталу зазначають, що «1960 року у Journal of Political Economy було опубліковано статтю Т. Шульца «Освіта як джерело формування капіталу», а 1961 року - «Інвестиції у людський капітал». Г. Беккер в 1962 опублікував статтю «Інвестиції в людський капітал», а через два роки, був виданий його фундаментальний працю «Людський капітал: теоретичний і емпіричний аналіз». Сформульовані підходи послужили теоретичною базою всім наступним досліджень у цій галузі» [8].

Для обґрунтування теорії відокремленого існування людського капіталу Т. Шульцу довелося розширювати базове поняття «капітал», поділяючи його на людський і не пов'язаний із людиною. В якості людського капіталу виступали виховання, навички та здібності окремої особистості, які дозволяли одержувати дохід з будь-якої діяльності. Усі витрати на освіту, підвищення кваліфікації та збереження здоров'я людини Шульц відносив до інвестицій та виділяв типи людського капіталу залежно від виду інвестицій. Таким чином було обґрунтовано діалектику між якісними показниками людського капіталу та інвестиціями в їх покращення.

При цьому фактори, що впливають на формування людського капіталу по-різному діють у різних умовах їх прояву. У цьому контексті Т. Шульц розглядає особливий випадок формування людського капіталу в економічно відсталих країнах. Як основні заходи розвитку цих країн Т. Шульц висував підвищення якості трудових ресурсів, освіту жінок і малозабезпечених верств населення, інвестиції в охорону здоров'я, що нині є перманентно актуальними векторами стимулювання розвитку людського капіталу [9].

Особливу роль розвитку положень теорії людського капіталу відіграють наукові розробки Р. Беккера. Його позиція спирається на значимості інвестицій в освіту людини

протягом усього його життя. Він розглядав проблеми людської поведінки, соціальної нерівності та дискримінації. Вплив даних аспектів на економічні процеси Г. Беккер оформляє у нетривіальні категорії та терміни, що становлять основу його наукових праць у сфері ринку та економіки праці.

Людський капітал, на його думку, має властивості, властиві для інших видів капіталу: він формується, підлягає амортизації і змінює свою вартість. Відмінною рисою людського капіталу є особистість носія, а інвестуючи в конкретну фізичну особу, необхідно враховувати особисті якості носія [10]. Таким чином, на даному етапі еволюції наукового пізнання категорії «людський капітал» на передній план були висунуті прообрази безперервної освіти та особистісно-орієнтованого підходу, що у подальшому було використано у нових концепціях постіндустріального розвитку економіки, теоріях креативного класу та міста тощо.

Класична та неокласична школи політичної економіки заклали основу для формування досліджень у сфері формування та використання людського капіталу. Однак, протягом тривалого часу вітчизняна економічна наука не визнавала людську працю самостійною економічною категорією і не розглядала якості людини з позицій факторіальної умови розвитку економіки та поглиблення суспільного розподілу праці.

Сучасні вітчизняні автори розглядають людський капітал переважно як виробничий фактор, що виявляє свої функції та специфічні риси в різних умовах внутрішнього та зовнішнього середовища. І. М. Паска розглядає категорію «людський капітал» як індикатор для вимірювання процесів, що відбуваються в умовах креативної та інтелектуаломісткої економіки [11].

Дослідження процесів, що відображають формування та використання людського капіталу в різних умовах середовища є актуальним завданням для наукового співтовариства. Універсальна економічна категорія «людський капітал» привертає особливий інтерес у рамках концепції розвитку окремих галузей, секторів економіки та особливих територій.

Критичне осмислення досліджень науковців, щодо формування та використання людського капіталу сільських територій та характерних галузей його використання (сільське господарство), показав, що єдиної позиції для інтерпретації аналізованої економічної категорії немає. Має місце контекст, загальні умови розгляду та специфіка економічної парадигми, у якій відбувається його використання.

Таким чином, людський капітал сільських територій є складною категорією, яку необхідно вивчати з позицій соціальної (місця формування – сільські території) та економічної (джерела використання – характерні галузі сільських територій) природи.

Специфіка людського капіталу сільських територій визначається характерними ознаками, які актуалізуються лише за умов сільського соціально-економічного та культурного середовища. Для розмежування існуючих відмінностей між людським капіталом сільських та інших територій необхідно систематизувати їх інституційні, середові, функціональні та адміністративно-економічні особливості.

Головна відмінність людського капіталу сільських територій полягає у його статичності, незмінності щодо повільного оновлення та формування структури зайнятості, обмеженні сфери професійних інтересів та галузеву орієнтацію території. Відносно помітна динамічність характеризується кількісними ознаками трудових ресурсів, які або мігрують на постійне місце проживання до міського середовища, або мігрують між сільськими та міськими територіями. Трудова маятникова міграція викликана вищими можливостями працевлаштування на міських територіях, проте наявність постійного житла у межах сільських поселень забезпечує механізму міграції зворотний характер.

Також суттєво відрізняється людський потенціал, який може бути реалізований в умовах сільських та міських територій. Сільське населення обмежене у можливостях для реалізації особистих якостей, навичок, професійних компетенцій. Обмеження мають різні, проте можна виділити основні: ментально-поведінкові, які сформовані громадською думкою та традиціями;

економічні обмеження, що викликані недостатністю фінансових ресурсів для організації бізнесу; інституційні, що проявляються у дефіциті місць застосування праці, тощо.

У свою чергу, наголосимо, що компонентний склад людського капіталу не відрізняється і не змінюється залежно від його територіального розташування. Він включає 6 базових компонентів, що у сукупності формують збалансовані чинники у розвиток соціально-економічного середовища території, зокрема:

- трудові ресурси, що відображають кількісну характеристику працездатного населення, що здатна здійснювати суспільно-корисну діяльність;
- знання - результати пізнавальної діяльності, які необхідні виконання професійних та особистих завдань людини. Професіоналізм трудових ресурсів у всіх сферах суспільної діяльності відображається у наявності високоінтелектуальних розробок та виробництв;
- трудова діяльність - соціальна поведінка людини, що дозволяє реалізувати знання, навички та вміння у процесі виконання професійних завдань. З метою оцінки якості людського капіталу необхідно враховувати результати діяльності трудових ресурсів. Важливим мотивуючим моментом є система організації трудової діяльності, а також дотримання санітарних норм і підтримання допустимого рівня комфорту при організації робочих місць;
- середовище - місце постійного проживання працездатної частини населення. Місце проживання надає важливу роль у становленні людини як особистості, набуття перших знань та навичок. Чим вища якість життя та рівень соціального благополуччя території, тим вищі особисті запити, орієнтири у молодій перспективній частині населення. Сільські території найчастіше згубно впливають на рівень самооцінки молоді, формують примітивні завдання, пов'язані з щоденним виживанням, підтриманням мінімального рівня благополуччя, тому якісний склад людського капіталу сільських територій відчуває суттєву нестачу ініціативних

трудових ресурсів з високими показниками освіченості;

- інтелектуальна праця – це вид творчої діяльності, заснований переважно на розумовій праці, результатом якої є створення нових технологій, високотехнологічних виробництв, технічних пристроїв. Даний вид праці, як правило, доступний обмеженій частині трудових ресурсів, яка має особливу цінність для території, на якій цей вид діяльності здійснюється;
- управлінська діяльність - це вид діяльності, об'єктом якого є трудові ресурси. Результати можуть бути кількісно оцінені економічні показники господарської діяльності. Цінність даного виду діяльності полягає в особливих якостях управлінців, наявності професійних навичок та умінь, здатних підвищити ефективність праці, знизити втрати та підвищити мотиваційні стимули до ефективної праці.

Для формування високоефективного людського капіталу необхідний розвиток та вдосконалення всіх компонентів, оскільки дисбаланс умов для їх відтворення призводить до поглиблення системного соціально-економічного негативізму сільських територій. За рівнем ефективності «людський капітал сільських територій» можна поділити на позитивний, негативний та нейтральний [12]. Позитивний капітал є сукупність позитивних ефектів від вкладених у нього інвестиційних коштів усім стадіях розвитку, формування та використання.

Негативний людський капітал характеризується негативними ефектами для інноваційної економіки. Трудова діяльність спрямована на задоволення первинних потреб, без створення нових продуктів та інноваційного розвитку. При цьому інвестиційні вкладення здійснюються з боку держави (реалізація соціальних програм, економічне стимулювання сільськогосподарських товаровиробників), проте економічна віддача від інвестицій незначна і не відображає на якісних та кількісних параметрах відтворення людського капіталу. Сільські території найчастіше формують негативний людський капітал, який руйнівним чином діє на економіку та соціальну сферу сільських поселень, а також уповільнює прогрес та дифузю інновацій.

Нейтральний людський капітал вимагає додаткових джерел інвестицій у розвиток, оскільки є пасивний тип капіталу, неспроможний до активному функціонуванню. За своїми ефектами схожий на негативний, проте здатний нівелювати певні негативні ефекти і зберігати статичний стан системи.

Історично-традиційна парадигма розвитку сільських територій включає певну сукупність різнопланових та багатоаспектних умов для розвитку соціально-економічної сфери, яка у своєму статичному стані і є результатом дії цих середовищних компонентів-умов. У цьому плані виділимо агреговані групи географічних, економічних, соціальних, адміністративних, етно-конфесійних умов розвитку сільської соціально-економічної сфери, частиною якої є людський капітал.

Економіко-географічні умови в ретроспективному плані ми вважаємо найбільш значущими для людського капіталу, оскільки вони визначають характер та специфіку виробничо-обмінних процесів, циклічність господарської діяльності та тип організації соціально-побутової сфери території. Логічно, що природно-благополучні території з багатою історичною спадщиною господарської діяльності будуть вигідно відрізнятися від місцевості з несприятливим кліматом та обмеженим арсеналом механізмів господарювання, що при однаковому поєднанні факторів для людського капіталу дасть різний результат його розвитку.

З першою групою умов тісно детермінована соціальна група, яка включає параметри рівня соціально-інфраструктурної облаштованості території, а саме: статево-віковий склад населення, характеристики його здоров'я та освіти, рівень соціального благополуччя, розвиненість соціальної інфраструктури, соціальні умови територій по комплексу ментальних критеріїв.

Характерологія адміністративних територіальних умов визначає статусно-типологічні детермінанти розвитку людського капіталу. До них відносяться: тип сільського поселення, структуру системи управління, силу та впливовість формальних та неформальних інститутів влади та управління, політичну конкуренцію та адміністративний авторитет

механізмів народовладдя на регіональному рівні.

Структура етно-конфесійних умов включає етнічний склад населення та його конфесійну приналежність, що визначає наявність або відсутність конфліктів на цій основі, які руйнівню деструктивним чином впливають на процеси формування та використання людського капіталу сільської місцевості. Крім того, етно-конфесійна обумовленість детермінує характер механізмів господарювання, що використовуються в економіці.

Для докладнішого аналізу стану людського капіталу сільських територій нами використовуються положення онтологічного підходу, що дозволяє поетапно простежити зміни та еволюцію людського капіталу сільській місцевості. Онтологічний підхід використовують у процесах загальнонаукового пізнання у єдності категоріальних ознак і закономірностях буття. В економіці цей підхід доцільно використовувати, коли необхідно поєднувати елементи евристичної теорії пізнання та лінійної логіки розвитку явища, що вивчається. Це дозволяє розглянути еволюцію окремої економічної категорії і уявити це у вигляді генетичного дерева розвитку людського капіталу виділені етапи містять інформацію про ключові події, що викликали скорочення або приріст людського капіталу в сільській місцевості.

Висновки

Отже, на основі проведеного дослідження доцільно зробити наступні висновки:

- по-перше, людський капітал сільських територій пройшов довгий шлях становлення та розвитку, кумулятивним результатом цього процесу є та обставина, що на сучасному етапі його характерною рисою є ініціативність та самостійність;
- по-друге, людський капітал надає як позитивний та негативний вплив на соціально-економічну сферу сільських територій, тобто вони перебувають у взаємозалежному становищі;
- по-третє, все різноманіття факторів, що впливають на формування та використання людського капіталу можна розділити на дві великі групи: екзогенні та ендегенні, що

доцільно враховувати при розробці стратегічних напрямів щодо його регулятивної корекції;

- по-четверте, використання хронологічних рамок у межах онтологічного підходу до дослідження системно-ретроспективних

закономірностей формування людського капіталу України, дозволило визначити ключові детермінанти трансформації досліджуваної економічної категорії та її сутнісне наповнення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Петти В. Экономические и статистические работы. Москва: Госсозэкгиз, 1940. 356 с.
2. Сміт А. Багатство народів. Дослідження про природу та причини добробуту націй / пер. Олександра Васильєва. Київ: Наш Формат, 2018. 722 с.
3. Рикардо Д. Начало политической экономии и налогового обложения. Сочинения. Москва: Соцэкгиз, 1955. Т. 1. 360 с.
4. Міл, Джон Стюарт. Про свободу: Есе / Пер. з англ. Київ: Видавництво Соломії Павличко Основи, 2001. 463 с.
5. Фишер В. Европа: экономика, общество и государство. 1914-1980 / Пер. с нем. Л. А. Овчинцевой; Под науч. ред. Ю. А. Петрова. Москва: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 1999. 368 с.
6. Сэй Ж. Б. Трактат политической экономии. Москва, 1896. С. 724.
7. Маркс К. Капитал. Т. 2. Кн. 2 / Пер. с англ. 5-е изд-е. М. Л., 1930. С. 94-95.
8. Проценко Н. М. Людський капітал сільських територій в контексті інноваційного розвитку сільського господарства. *Вісник ХНАУ. Серія: Економічні науки*. 2013. №11. С. 193-200.
9. Schulz T. Capital Formation bi Edukathion. *Journal of Politikal Economu*. 1960, p.25.
10. Беккер Г. С. Человеческое поведение: экономический подход. М.: Изд-во ГУ ВШЭ, 2003. 672 с.
11. Юхименко П. І., Паска І. М., Загурський О. М. Економічний підхід щодо формування людського капіталу в системі управління сільськими територіями. *Економіка АПК*. 2019. №3. С. 71-78.
12. Михайлова Л. І. Людський капітал: формування та розвиток в сільських регіонах: монографія. Київ: Центр учбової л-ри, 2008. 388 с.

REFERENCES

1. Petti, V. (1940). *Ekonomicheskije i statisticheskie raboty*. Moscow: Hossotsek-hyz. [in Russian].
2. Smit, A. (2018). *Bahatstvo narodiv. Doslidzhennya pro pryrodu ta prychnyny dobrobutu natsiy*. Kyiv: Nash Format. [in Ukrainian].
3. Rykardo, D. (1955). *Nachalo politicheskoy ekonomii i nalohovoho oblozhenyia. Sochynenyia*. Moscow: Sotsak-hyz. [in Russian].
4. Mil, D. St. (2001). *Pro svobodu: Ese*. Kyiv: Vydavnytstvo Solomiyi Pavlychko Osnovy. [in Ukrainian].
5. Fysher, V. (1999). *Evropa: ekonomika, obshchestvo i hosudarstvo. 1914-1980*. Moscow: Humanyt. yzd. tsentr VLADOS.
6. Sey, Zh. B. (1896). *Traktat polytycheskoy ekonomii*. Moscow. [in Russian].
7. Marks, K. (1930). *Kapital. T. 2. Kn. 2. M. L., 94-95*.
8. Protsenko, N. M. (2013). *Lyuds'kyi kapital sil's'kykh terytoriy v konteksti innovatsiynoho rozvytku sil's'koho hospodarstva. Visnyk KhNAU. Seriya: Ekonomichni nauky*, 11, 193-200. [in Ukrainian].
9. Schulz, T. (1960). *Capital Formation bi Edukathion. Journal of Politikal Economu*.
10. Bekker, H. S. (2003). *Chelovecheskoe povedenie: ekonomicheskij podkhod*. Moscow.: Izd-vo HU VShE. [in Russian].
11. Yukhymenko, P. I., Paska, I. M., Zahurs'kyi, O. M. (2019). *Ekonomichnyy pidkhid shchodo formuvannya lyuds'koho kapitalu v systemi upravlinnya silskymy terytoriyamy. Ekonomika APK*, 3, 71-78. [in Ukrainian].
12. Mykhaylova, L. I. (2008). *Lyuds'kyi kapital: formuvannya ta rozvytok v sil's'kykh rehionakh*. Kyiv: Tsentr uchbovoyi l-ry. [in Ukrainian].

Ludmyla Pronko, PhD in Economics, Associate Professor, Department of Administrative Management and Alternative Energy Sources, Vinnytsia National Agrarian University, Ukraine

ECONOMIC ESSENCE AND CONTENT OF THE "HUMAN CAPITAL" CATEGORY

Abstract

Introduction. Modern trends in the socio-economic development of rural areas bring to the fore the conceptual search for reserves of their sustainable functioning and the growth of the problem of the formation of human capital with new qualitative properties and characteristics, as well as raise the issue of its effective use aimed at revealing the endogenous potential of rural areas. In the domestic practice of managing the functioning of rural territories, the laws of their differentiation according to the level of promotion of organizational and infrastructural conditions for the

expanded reproduction of human capital, which, in turn, determines the level of socio-economic well-being of the rural settlement network, are increasingly clearly visible.

Goal. The purpose of the study is to develop an author's approach to the formation of theoretical foundations for the development of human capital in rural areas.

Method (methodology). The theoretical and methodological basis of the conducted research is general scientific methods (dialectical, structural and functional) of knowledge of the phenomena and processes under investigation, as well as special methods were used.

The results. On the basis of the conducted research, it was established that the human capital of rural areas is the cumulative result of this process, the fact that at the present stage its characteristic feature is initiative and independence and has both a positive and negative impact on the socio-economic sphere of rural areas, that is, they are in an interdependent position

Keywords: human capital; country territories; human labor; socio-economic development; strategy.

Cite as: Pronko, L. (2022). Economic essence and content of the "human capital" category. *Economic analysis*, 32 (4), 31-38. DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2022.04.031>